

14+

ЯК КОРИФЕЇ

ВТЕРЛИ НОСА

РОСІЙСЬКОМУ ШОВІНІЗМУ ?

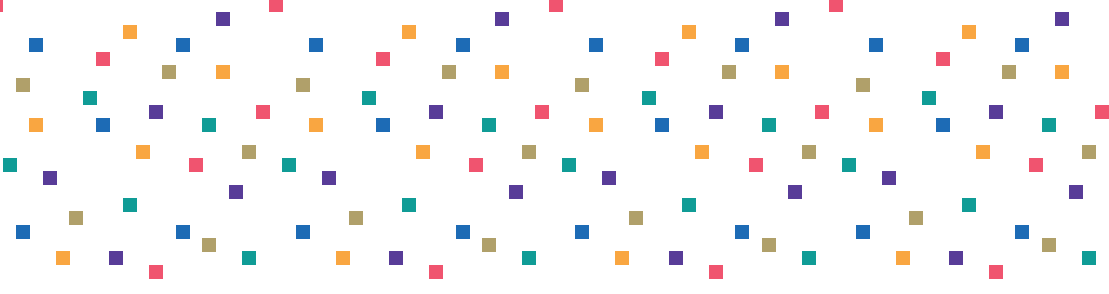
СТОРИЯ

www.storiya.info

© 2024 «Сторія»

СТОРИЯ

www.storiya.info

Як корифеї втерли носа російському шовінізму

Засновниця читачької онлайн-платформи «Сторія» Олеся Божко

Авторка Станіслава Ясинишин

Головна редакторка Юлія Журлакова

Літературна редакторка, авторка рубрики «Читай і мову вивчай!» Юлія Гарюнова

Верстка та ілюстрації Анастасія Бишовець

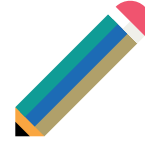
Дизайн Віталій Войтуль

Ілюстрації freepik.com, suspilne.media, ft.org.ua, wikipedia.org, old.library.kr.ua

www.storiya.info

Матеріали розроблені ГО «ПРОСТІР ЗНАНЬ» за технічної підтримки ООН Жінки в Україні та за фінансування Жіночого фонду миру та гуманітарної допомоги ООН (WPHF). Ця публікація підготовлена за фінансової підтримки Жіночого фонду миру та гуманітарної допомоги Організації Об'єднаних Націй (WPHF), але це не означає, що висловлені в ній погляди та вміст є офіційно схваленими або визнаними з боку Організації Об'єднаних Націй.

Усі зображення, інформація і торговельні марки використовуються як ілюстрації з навчальною метою та не мають рекламного характеру. Усі матеріали, які розміщені на вебсайті www.storiya.info, а також будь-які інші матеріали, що розповсюджуються за допомогою цього сайту і з цього сайту (зокрема зображення, відеоролики і тексти), належать ГО «ПРОСТІР ЗНАНЬ» та захищені авторським правом. Несанкціоноване використання цих матеріалів, повне або часткове копіювання, збереження, зміна і поширення (для будь-яких цілей) без письмової згоди ГО «ПРОСТІР ЗНАНЬ» заборонено. © 2024 «Сторія».

Для твоїх геніальних думок

Спробуй **знайти** інші приклади стійких висловів у цьому тексті.

Склади й запиши власні речення з фразеологізмами **втерти носа, заткнути за пояс когось, узяти верх над кимось.**

Тепер ти можеш прикрашати своє мовлення яскравими фразеологізмами!

Кіровоградський український музично-драматичний театр ім. Марка Кропивницького, 2021 рік

Наприкінці XIX століття більша частина українських земель уже майже двісті років як входила до російської імперії, під владою якої опинилася після знищення Гетьманщини та Запорозької Січі. Російський царизм із його самодержавними методами управління з усіх сил намагався знищити українську ідентичність. Однак українці спромоглися її зберегти, та ще й вивести культуру на світовий рівень. Не малу роль у цьому відіграв і театр. Українські актори прямісінько з петербурзької сцени боролися з російським шовінізмом...

Шовінізм — це форма неприйняття та ворожості, висміюванням або приниженням інших націй.

Пізнього листопадового вечора 1886 року один знаний у Петербурзі театральний критик (назвімо його О.С.) збирався на виставу заїжджих акторів з Єлисаветграда (зараз — місто Кропивницький). О.С. був настільки впевнений у цілковитому провалі української трупи, що навіть забронював сторінку в завтрашній газеті для розгромної глузливої статті. Грати мали романтичну п'єсу Івана Котляревського "Наталка Полтавка".

Театральна трупа — це актори, режисери, сценаристи та інші спеціалісти, що спільно створюють театральну виставу.

Трупа Кропивницького, 1885 рік

**ЧИТАЙ
І МОВУ ВІВЧАЙ!**

Що означає "втерти носа"?

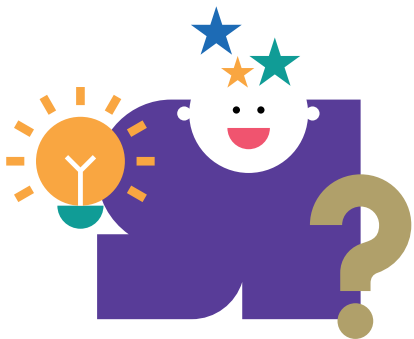
У цьому тексті про Театр корифеїв ти прочитав/прочитала, що українські актори зуміли вразити навіть найвибагливішу публіку. Можна навіть сказати, що російському шовінізму втерли носа. А які ще значення має вислів "утерти носа"?

За словником фразеологізмів (тобто стійких висловів із переносним значенням), **утерти носа** — це довести свою перевагу над кимось (перевершити), позбавляти можливості бути зарозумілим, покарати, провчити.

Наприклад: **Марко Кропивницький довів, що його театр кращий від імператорського, так він утер носа режисерам столичного закладу.**

Синонімами до цього фразеологізму є такі сталі вислови: **заткнути за пояс когось, узяти верх над кимось.**

НАД ЧИМ ПОМІРКУВАТИ

Як гадаєш, чому важливо зберігати національну ідентичність у будь-якій сфері діяльності?

Чому Марко Кропивницький був такий вимогливий до своїх акторів? Чи близький тобі такий підхід до роботи?

Які, на твою думку, обов'язкові характеристики професійного актора?

Хочеш дізнатися більше?

Пройдися інтерактивною мапою русифікації України й знищення української мови в мобільному застосунку “Лінгвоцид”, який створила ГО “Валентність. Переосмислення”.

О.С., хмикаючи собі під ніс і дивуючись аншлагу, протиснувся крізь натовп до свого місця в залі. Світло згасло, завіса піднялася, і перед глядачами постала тендітна українська дівчина-селянка й завела ніжним голосом пісню:

“Віють вітри, віють буйні,
аж дерева гнуться;

О, як моє болить серце,
а сльози не ллються...”

І публіка завмерла... Увесь тогочасний російський “бомонд” ридав із Наталкою, реготав із Виборного, уболівав за Петра... О.С. і зовсім забув, з якими думками йшов на виставу. Наступного ранку його допис у Петербурзькій газеті почався зі слів:

“Я щойно бачив “Наталку Полтавку”. Це стара п'єса, їй майже 100 років. Вона дуже проста і в літературному, і музикальному відношенні. Але подивиться, як вона виконується, з яким ансамблем, тактом і умінням!...” — писав О.С., принагідно розхвалюючи акторів і те, як професійно вони подали історію. Критик відвідав кожну наступну виставу цього колективу, не вірячи власним очам і захоплюючись талантом і витонченістю українських театралів.

Марія Садовська-Барілотті
у ролі Наталки Полтавки

“Майже вся труппа — дворяни, офіцери, взагалі люди з інтелігентської верстви, і чи не тому ця труппа так чудово злита й виявляє таку інтелігентність у своїй грі? Багато петербуржців спочатку подивилися на цю труппу як на курйоз, як на явище забавне. Грішним ділом, я сам трохи був із цього числа. Цьому сприяла сама мова. Мало-руська мова, з її ніжністю і співучістю, здається нам якоюсь дитячою мовою, мовою гумористичною, і з цим розумінням важко нам, великоросам, розлучитися”, — писав О.С. у статті-відгуку про п'єсу “Наймичка”.

Слава докотилася й до царської родини, яка з оваціями прийняла українських акторів і навіть намагалася “купити” їх, аби вони перейшли до російського театру. Але українці відмовилися, бо не це ставили собі за мету. Вони відстоювали право грати в театрі українською мовою.

Труппа Кропивницького 1890-х років

“Їхали свідчити Петербургові, що живе ще слово українське, що не задавили його ні Петрові батоги, коли він благородними кістками козацтва позасипав болота, на яких збудував свою столицю, ні Катерина, ні ретязі, якими вона повила волю України, ні навіть благородний, високогуманний закон 1876 року царя-освободителя не задавив святого слова 40-мільйонного народу: воно знову оживає й сміється знову”.

Микола Садовський

На жаль, “Театр корифеїв” проіснував лише до 1914 року. З початком Першої світової війни будь-який прояв української культури знову опинився під забороною. А проте корифеї високо підняли планку професійності театрального мистецтва й зробили значний внесок у боротьбу з російським шовінізмом. Завдяки збереженій ідентичності через 4 роки постала незалежна Українська Народна Республіка (УНР). ●◆■◀◆

Єлисаветградський театр, у якому 27 жовтня 1882 р. відбулась перша вистава «Товариства українських артистів під орудою М. Л. Кропивницького». Нині — Кіровоградський український музично-драматичний театр ім. Марка Кропивницького

У різний час у театрі працювало до 150 осіб! Таку кількість працівників і зараз не в кожному міському театрі зустрінеш!

Вимогливість Марка Лукича іноді акторів з розуму, а проте всі розуміли, для чого вони працюють, адже театр, що розповідав про українську культуру зустрічали з оваціями у всіх регіонах України, в Криму і в Грузії. І навіть, як ти вже знаєш, у Петербурзі.

Ким же були ці талановиті борці за українську культуру? В історії їх називають **“Театром корифеїв”**. Це одна з перших професійних театральних труп на території України. Зібрав їх до гурту талановитий режисер та актор **Марко Лукич Кропивницький** у 1882 році, щойно українці отримали змогу ставити драми українською.

У давньогрецькому театрі **корифеями** називали керівників хору, а сьогодні — усіх видатних діячів мистецтва.

Книга **“Корифеи української сцени”** (Київ, 1901) про видатних українських акторів та музикантів. Саме після її видавництва, трупу Кропивницького почали назвати **“Театром корифеїв”**

Валуєвський циркуляр (1863) та Емський указ (1876) забороняли написання творів, видання книг та постановку вистав українською мовою. Лише в 1881 році російський імперський уряд пішов на поступки, дозволивши показувати вистави українською, але за двох умов: теми мають бути лише любовні або селянсько-побутові, а перед українською виставою обов'язково повинна йти російська.

"Театр корифеїв". Фантастична сімка

Марко Кропивницький ухопився за цю можливість, зібрав однодумців і створив перший професійний український театр.

Кістяком "Театру корифеїв" стала фантастична сімка: сам **Марко Кропивницький**, **Іван Карпенко-Карий**, **Панас Саксаганський**, **Микола Садовський**, **Марія Садовська-Барілотті**, **Марія Заньковецька**, **Ганна Затиркевич**, **Михайло Старицький**.

Кропивницький особливу увагу приділяв саме професійності трупи. Тому на базі театру створив школи акторської та режисерської майстерності.

Сам Марко Кропивницький за своє життя зіграв близько 500 ролей

Марко Лукич вимагав, аби актори не грали, а справді проживали свої ролі на сцені. Через це деколи репетиції могли тривати всю ніч!

Маючи певний професійний вишкіл, він хотів, аби на кожну виставу актори підбирали окремий костюм, реквізит та декорації. До прикладу, якщо події відбувалися в полтавському селі, то узори на рушниках повинні були бути саме з Полтавщини! У театрі також був свій оркестр.